

Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum

Vriendennieuws 2013 – 2

Beste tegelvrienden

"Wat moet jij toch met die oude tegeltjes", zei mijn moeder veertig jaren geleden al. En ik hoor de vraag nog steeds, van vrienden, bekenden of onbekenden. Het antwoord geven is me nooit moeilijk gevallen. Maar ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat het tegenwoordig zelfs gemakkelijker geworden is om mensen te wijzen op de schoonheid en de actualiteit van het cultuurproduct dat ons zo dierbaar is. Het gaat al lang niet meer alleen om de fraaie veelkleurige zeventiende-eeuwse tegel, de middeleeuwse vloertegel of de achttiende-eeuwse bijbeelvoorstelling. We hebben zicht op een doorgaande lijn. De art deco en art nouveautegel wordt voluit verzameld, ook in ons museum. De twintigste eeuw, tot en met de naoorlogse, aan de tegel verwante keramiekproductie heeft niet alleen aandacht bij verzamelaars en musea, maar wordt ook door leken gezien. Hedendaagse kunstenaars en designers werken met de traditionele motieven of vinden een geheel eigen interpretatie. In design, mode, kunst en architectuur van nu zien we het Hollandse tegelmotief als inspiratiebron gebruikt worden. Voor wie wel eens denkt dat het met onze hobby een aflopende zaak wordt, zijn dit troostende waarnemingen. Maar we moeten er wel iets mee doen. Wij, de tegelverzamelaars en liefhebbers als ambassadeurs, en ons museum als de plaats waar steeds opnieuw de taal en de verhalen gevonden moeten worden om zo veel mogelijk bezoekers mee te laten genieten. Dat alles vraagt er om dat het museum een visie op de toekomst ontwikkelt, en dat de vriendenstichting en de museumorganisatie dezelfde doelen voor ogen hebben. Als Vriendenbestuur zullen we daarover de komende tijd diepgaand met het museumbestuur in conclaaf gaan, en de bedoeling is daarbij zo veel mogelijk kennis en betrokkenheid van de leden te organiseren. Er valt immers nog veel te verbeteren, en dat is kansrijker als de kompassen gelijk staan. Maar er is ook al veel moois in zicht. Het vriendenboek, waarvan de publicatie weliswaar vertraagd is, wordt een pareltje. Houd er alvast

rekening mee bij het plannen van uw budgetten in de komende tijd, want we moeten ze wel verkopen!

Met evenveel verwachting kijken we natuurlijk uit naar de nieuwe bijbel van Jan Pluis, nu geheel in kleur. En dan komt er weer een interessant jaarboek Tegel, met onder meer een geweldige inventarisatie van Boumeester-tegels.

We verheugen ons elkaar weer te zien op de Jaardag van 28 september in Otterlo. Tot dan. En voor nu wens ik iedereen veel tegelvreugde, maar vooral liefde en gezondheid toe.

Lejo Schenk
voorzitter

Jaardag

Jaardag in Otterlo

Op zaterdag 28 september zal de Jaardag worden gehouden in DroomPark de Zanding in Otterlo (zie uitnodiging).

Plaatsreservering Jaardag voor slechthorenden

Slechthorenden kunnen op de Jaardag een plaats reserveren op de eerste rijen.

Bel daarvoor Marianne Florschütz, 0611051893, of mail naar: vrienden.tegelmuseum@tiscali.nl

Boek *Verglaasde Charme / Glazed Charm*

Bij het ter perse gaan van dit Vriendennieuws zal het langverwachte boek *Verglaasde Charme / Glazed Charm* van de Vrienden digitaal zijn overgedragen aan SPA-uitgevers te Zwolle. Eindelijk!

De bruikleengevers, auteurs, sponsorvrienden, sponsoren, Vrienden, inleiders, vertalers, eindredacteur, vormgever, fotograaf, Nederlands Tegelmuseum, Bestuur Vrienden, ja, wie kijkt eigenlijk niet reikhalzend uit naar dit prachtige boek door en voor de Vrienden.

De teksten en vertalingen van 541 bijschriften hebben nog veel tijd gevraagd. Wat wordt precies uitgebeeld en hoe benoem je dat. Hoe vertaal je uil op kruk? Is het een haakbus of een tweehandig slagzwaard? Is het een palingsteker of een otterspeer? Is Bijbeltegels met een hoofdletter? Heeft Jan Toorop de tableaux eigenhandig gemaakt? SPA-uitgevers in Zwolle zal niet meer in staat zijn om het boek gereed te hebben op de jaarlijkse Tegeldag in Otterlo. In nauw overleg tussen bestuur Stichting Vrienden en de uitgever zal een datum en plaats vastgesteld worden waarop en waar de presentatie zal plaatsvinden. U ontvangt daarvoor tijdig bericht.

Nora de Nas en Ger J.M. de Ree

Museum

De Gelukkige Olifant van de Koninklijke familie verhuist binnenkort van het Raadhuis van Ede naar Otterlo

Begin dit jaar werd het Nederlands Tegelmuseum een prachtig keramisch geschenk aangeboden in de vorm van een rijk gedecoreerde olifant. Het betrof het kunstwerk 'De Gelukkige Olifant' dat ruim vijftig jaar de gevel sierde van de vakantievilla van koningin Juliana en prins Bernhard in Porto Ercole in Italië. Wij verwijzen in dit verband even naar het artikel van Dik Doesberg in Tegel 39 over de Gelukkige Olifant.

Wij hebben toen aan het College van B&W van Ede voorgesteld om dit unieke kunstwerk na aankomst in Nederland eerst enige tijd te plaatsen in de hal van het Bestuurscentrum van het Raadhuis in Ede en daarmee zichtbaar te maken voor de Edese bevolking. Het gaf ons ook enige tijd om na te denken over een latere definitieve plaatsing van dit kunstwerk in ons museum en om dit te voor te bereiden. Dat aanbod werd door burgemeester Van der Knaap en cultuurwethouder Van

Milligen met enthousiasme aanvaard. Op basis van een globale registratie door de bodes van het Raadhuis is gebleken dat sinds de feestelijke begroeting van de Gelukkige Olifant op 29 april er veel belangstelling was voor dit unieke Koninklijke kunstwerk. Een kleine duizend bezoekers en medewerkers hebben het tot nu toe bewonderd, veelal ook de panelen met info bekeken en een flyer over de Gelukkige Olifant meegenomen.

Ook de documentaire De Gelukkige Olifant trok veel kijkers. De lokale als ook veel regionale en landelijke media (tv, radio en kranten) besteedden ruim aandacht aan de komst van de Gelukkige Olifant naar Ede.

Dit bijzondere keramische kunstwerk in reliëf komt dus spoedig naar ons museum in Otterlo. De Gelukkige Olifant krijgt eerst een tijdelijke plek in de Oranjezaal van ons museum. Het is de bedoeling dat de Gelukkige Olifant de komende tijd daar gerestaureerd gaat worden en weer even kleurrijk wordt als bedoeld en gemaakt door kunstenaar Judith Révész. Daarna wordt besloten hoe en waar dit waardevolle geschenk zijn definitieve plek krijgt in ons museum.

Voorbezichtiging voor alle Vrienden

De Vrienden van ons museum zullen op de Vriendendag in Otterlo op zaterdag 28 september

alle gelegenheid krijgen in ons museum de zeer informatieve documentaire te bekijken en aansluitend de gelegenheid krijgen voor een 'Voorbezichtiging', gevolgd door een informele napraat met het gebruikelijke glas wijn of frisdrank.

De officiële opening van de expositie De Gelukkige Olifant zal in verband met de huidige 'Hofvrouw' later dit najaar plaatsvinden.

Willem Hollander

Directeur

Aanwinsten

Het museum heeft in de afgelopen maanden enkele bijzondere aanwinsten verworven.

Allereerst is er een levensgroot tableau met een violiste, als personificatie van de muziek. Het tableau is gesigneerd door Plateelbakkerij 'De Distel' in Amsterdam en door de ontwerper Georg Sturm (1855-1923). In januari 1906 is een foto van dit tableau afgedrukt in De Amsterdamer (voorloper van De Groene) in een overzichtsartikel van 'de Distel' waarin de bijzondere matglazuren worden geprezen. Tot 1944 hing het tableau, met twee andere, in het in 1903 gebouwde Casino-gebouw in Den Helder, de schouwburg aan de Kanaalweg.

Daarnaast een tableau met Jozef die door zijn broers verkocht wordt, van de Makkumer tegelschilder Poppe Meinsma, het enige Bijbelse tegeltabelau dat van hem bekend is. Jan Pluis had dit tableau in de jaren '70 al eens gedocumenteerd (en gepubliceerd in *Fries Aardewerk* deel 1, over de gleibakkerij Kingma, p.160) en de eigenaar erop gewezen dat het eigenlijk naar een

museum zou moeten. De erfgenamen hebben nu besloten het aan ons museum te schenken.

In 1916, bij het 25-jarig jubileum van de Vereniging voor Evangelisatie, afdeling Hilversum, maakte 'De Distel' een tableau van de Kapel aan de Albertus Perklaan. Deze kapel is in 1921 vervangen door een grotere kerk, tegenwoordig een locatie van Philadelphia.

*Johan Kamermans
Conservator*

Expositie en collectie Ada van Haersma-Buma-van den Broek

Het museum heeft een grote collectie ontwerpen ontvangen van de erfgenamen van Ada van den Broek (1913-2002). Na haar opleiding aan de Kunstakademie in Den Haag vestigde zij zich in Utrecht en maakte, eind jaren 1930, ontwerpen voor Westraven. Het museum bezit van haar een klein tableau met 'De ontvoering van Europa'. Daarnaast werkte zij als grafisch ontwerper en illustreerde bijvoorbeeld boeken met kinderliedjes van muziekhandel Joh. Wagenaar. Tevens ontwierp ze ex-libri en gelegenhedsdrukwerk. Na haar huwelijk in 1944 met Edzard van Haersma Buma stopte zij met haar werk als beeldend kunstenaar, hoewel ze in de laatste jaren van haar leven weer schilderde.

Een overzicht van haar werk zal vanaf begin oktober te zien zijn in het museum.

*Johan Kamermans
Conservator*

Sociale Media

Naast de website is het museum tegenwoordig ook te vinden op facebook en twitter.

De Vriendenvitrine

Tot en met de Jaardag in september wordt de vitrine gevuld met haardstenen uit de collectie van Paul† en Marjan van Eerde. Een specifiek deel van hun collectie was al eerder te zien in het museum. Maar nu wordt er een doorsnede getoond van deze prachtige collectie haardstenen. Daarna - tot eind januari – is Klaas Regts aan de beurt. Hij zal de “kroonjuwelen” uit zijn collectie laten zien. En reken maar dat dat de moeite van het bekijken waard zal zijn, want we kennen Klaas als een gepassioneerde tegelaar. Komt dat zien, dus!

European Ceramic Tiles Circle (ECTC) bulletin nr. 37 september 2013

Het nieuwe nummer van ECTC op onze altijd informatieve en nieuwsgierig makende website bevat weer veel nieuws over boeken, artikelen, tentoonstellingen en tijdschriften over tegels. Te veel om integraal in Vriendennieuws weer te geven. Bezoek de website door te googlen of via www.nederlandstegelmuseum.nl. Lees aldaar wat er in Nederland, België, Luxemburg, Duitsland, Frankrijk, Portugal, Spanje, Italië, Engeland en Verenigde Staten op ons gebied gaande is. Dit nieuwe bulletin wijst de weg naar:

In de maanden februari, maart, april en mei van 2014 is er weer wat bijzonders te zien in de kijkkast van de Vrienden. Daarover het volgende. Een Vriend heeft studie gemaakt van tegels en soortgelijk bouwkeramiek die te vinden zijn op honderden trafohuisjes ten dienste van de elektriciteitsvoorziening. Die gebouwtjes staan in een aantal provincies en ze stammen uit de eerste helft van de vorige eeuw. Samen met Johan Kamermans gaat hij de Vriendenvitrine met exemplaren van die tegels vullen en met ander materiaal dat betrekking heeft op dit onderwerp. Wie zijn collectie of een deel ervan wil laten zien, melde zich bij Marianne van den Ent (mariannevandenent@concepts.nl) of bij Vries Kool (vrieskool@yahoo.com)
Vries Kool

- een tentoonstelling over Belgische tegels van de belle Epoque in het Musée de la Céramique te Andenne;
- artikelen over tegels van Frederick Garrard en het tegelpanorama van Lissabon in de TACG-Journal;
- een Franse publicatie door Christian Bertheas over 19e-eeuwse mozaïek-cementtegels en hun geschiedenis;
- een tentoonstelling van Portugese art deco-tegeltableaus in Aveiro;
- een proefschrift over de introductie van "delftware" tegels in de Verenigde Staten; en nog veel meer!

Beurzen, exposities buiten Otterlo

Tegelbeurzen

Tegelbeurs Delft

Zaterdag 12 oktober is er weer beurs in Delft voor antieke tegels en bodemvondsten.

Openingstijden : 9.00-13.00 uur.

Locatie: Zalencentrum Delftstede, Phoenixstraat 66, Delft. Het aanbod op deze beurs bestaat uit voornamelijk Nederlandse bodemvondsten zoals: baardmankruiken, majolica, tin ,glas, metaalde-tectorvondsten en munten.

Inlichtingen: 0152122227 of 0648466725;

thaldere@yaho.com

Exposities buiten Otterlo

Het Tropenmuseum Amsterdam/Escher in het Paleis te den Haag

Tentoonstelling Escher en (tegel)motieven uit de Islam

t/m 3 november 2013

De wereldberoemde prenten van de Nederlandse kunstenaar Maurits Escher zijn in belangrijke mate geïnspireerd door de wiskundige-geometrische motieven uit de Islam. Onder andere de mozaïeken en tegels uit het Alhambra vormen de basis van veel van zijn ingenieuze prenten. Over deze wisselwerking is nu een dubbele tentoonstelling te zien in het Amsterdamse Tropenmuseum en in Escher in het Paleis te Den Haag.

Het Tropenmuseum toont enkele mooie tegelblokken en keramische werkstukken uit het Victoria and Albertmuseum en het Haags Gemeentemuseum. Ook zijn daar originele ontwerptekeningen te zien, waarbij we speciaal wijzen op de ontwerpen voor de tegelpilaren in het Baarns Lyceum. Jaarboek Tegel 2013 heeft daarover een interessant artikel.

Open: di t/m zo 10.00- 17.00 uur/di t/m zo 11 – 17.00 uur

Linnaeusstraat 2, 1092 CK Amsterdam/Lange Voorhout 74, 2514 EH Den Haag
Tel. 020 5688200/070 4277730

www.tropenmuseum.nl

www.escherinhetpaleis.nl

Keramisch Museum Goedewaagen Nieuw Buinen

Art Nouveau en Art Déco-tegelwerk

Permanente expositie
Vanaf de stichting van het Keramisch Museum Goedewaagen in november 1989 stonden de exposities mede in het teken van de bewaard gebleven kunstardewerk- en tegelwerk collecties van de aardewerkfabriek Royal Goedewaagen en de in de fabriek opgegane bedrijven. In de zomer van 2012 werd dit bruikleen teruggetrokken door de vorige eigenaar van de fabriek. De fameuze Lion Cachet en Van Norden tableaus en tegels verdwenen daarvoor in een tijdelijke opslag. Dankzij nauw met het museum verbonden verzamelaars als Dirk-Jan Nienhuis van de collectie Meentwijkstraat, Bert-Jan Baas en Ellen Westenberg verwierf het museum in het afgelopen een unieke bruikleencollectie van Art Nouveau en Art Déco-tegelwerk. Op zaal worden nu hele vroege Rozenburg-tegeltableaus, naast een breed overzicht van tegelplaten en tableaus van de Plateelbakkerij Delft uit Hilversum en de E.N.K.K. uit Kampen gepresenteerd. Uit de collectie Meentwijkstraat worden verder topstukken van tegelhandelaar Heystee - de HPB -, de Porcelayne Fles, de DKP, De Distel en Goedewaagen-Distel met bovenal Amsterdamse stadsgezichten getoond. Recente, gerichte veilingaankopen maakten het verder mogelijk om de inbreng van Willem Hendrik van

Norden van 1910 tot 1950 te documenteren. De betrokken verzamelaars gaven tenslotte ook de nodige kleinere tegels en platen in bruiklenen, die geïntegreerd worden in de fabrieksgewijze presentatie van het museum. Met die opzet benadrukt het museum dat in de schilderzalen van de toenmalige fabrieken wisselend aan vazen en tegels gewerkt werd door de topschilders.

Open: ma t/m vr 10.00 - 16.00 uur,
za en zo 13.00 – 17.00 uur
Glaslaan 29, 9521 GG Nieuw-Buinen
Tel. 0599 616090
www.keramischmuseumgoedewaagen.nl

Museu Calouste Gulbenkian, Lissabon
O Brilho Das Cidades. A Rota Do Azulejo/ The Splendour of Cities: The Route of the Tile
25 oktober 2013 – 26 januari 2014

Het Gulbenkian museum toont in de laatste maanden van dit jaar een internationaal overzicht van de ontwikkeling van de tegel en haar betekenis in de architectuur. In de eigen collectie van het museum is een omvangrijke verzameling Iznik-tegels, voortkomend uit de belangstelling van de vermogende verzamelaar Calouste Gulbenkian (1869-1955) voor de decoratieve kunst uit het Midden-Oosten.

Tegen deze achtergrond wil het museum de betekenis van de tegel in verschillende culturen laten zien, vanaf het oude Egypte en Mesopotamië, de landen langs de Middellandse Zee en West-Europa, tot in de twintigste eeuw.

Vanuit het Tegelmuseum worden vijf tableaus en tegels uitgeleend, waaronder de Pauw van Max Laeuger voor Huis Kareol, een Rotterdams tegeltableau met de thuiskomst van Jifta en een

Chinese porseleinen tegel. Bij de tentoonstelling zal een tweetalige catalogus verschijnen.

Open: di t/m zo 10.00 – 17.45 uur
Avenida Berna 45 A, 1067-001 Lisboa, Portugal
Tel. 00351 21 7823000
www.museu.gulbenkian.pt

Chinese porseleinen tegel. Bij de tentoonstelling zal een tweetalige catalogus verschijnen.

Open: di t/m zo 10.00 – 17.45 uur
Avenida Berna 45 A, 1067-001 Lisboa, Portugal
Tel. 00351 21 7823000
www.museu.gulbenkian.pt

Tegelnieuwtjes

De Middeleeuwse tegels uit het kasteel van Orgelet

Het plaatsje Orgelet is een van de 28 kleine dorpjes uit de Franche-Comté in de Jura, Frankrijk. Bij opgravingen in 1975 op het terrein van het kasteel werden ongeveer 3000 middeleeuwse tegels gevonden die zonder twijfel afkomstig zijn van de vloer in de audiëntiezaal van het kasteel van de heren van Orgelet. Dit aantal vertegenwoordigt een oppervlakte van bijna 50 m². Het is het meest waardevolle overblijfsel van de burcht die eens het plaatsje Orgelet overheerste. Vandaag is van het kasteel enkel een ruïne over. De tegels dateren uit het einde van de 13de eeuw. De vloer bevond zich onder een dikke laag puin die overwoekerd was door een wildgroei van struiken, waarvan de wortels belangrijke schade hebben aangebracht aan de tegels. Ondanks deze schade blijft dit een ontdekking van uitzonderlijk belang: middeleeuwse vloeren in aardewerk *op locatie* zijn zeer zeldzaam, en het oorspronkelijk patroon van de opstelling van de tegels in de vloer was intact gebleven. In de loop van haar bestaan heeft de vloer twee reparaties ondergaan: onderaan rechts en bovenaan links.

De tegels werden gerestaureerd en volgens hun oorspronkelijk patroon aangebracht in de kerk van Orgelet op de muur van de zuidelijke zijkapel toegewijd aan de heilige Nikolaas.

Het schema van de vloer bestaat uit parallelle banden, afwisselend brede (5 in totaal) en smalle (6 in totaal, maar van de zesde rest slechts een smal strookje), gescheiden door horizontale stro-

ken van sierlijke tegels. Binnenin de banden zijn de tegels diagonaal geplaatst in ruitvormige vakken of 'tapijten' van 16 tegels in de brede banden en 4 tegels in de smalle banden. De helderrood gekleurde tegels met geelwitte tekening in deze vakken zijn ingekapseld in een kader van eenkleurige paars-bruine tegels. Deze laatste zijn diagonaal gehalveerd aan de randen van de horizontale stroken. Hun functie bestaat er enkel in de sierlijk versierde tegels tot hun volle recht te laten komen. Zowel de ruitvormige vakken als de horizontale tegelstroken bevatten tegels die zijn versierd met telkens hetzelfde decor.

Met uitzondering van enkele rechthoekige exemplaren hebben alle tegels een vierkante vorm met een afmeting van 11,5 tot 11,9 cm. Het is een ambachtelijk product waarvan de geometrische regelmatigheid ver te zoeken is: het verschil in oppervlakte kan tot 4% bedragen. Onder de versierde tegels kunnen 20 verschillende motieven onderscheiden worden.

Een gedetailleerde beschrijving zou ons te verleiden, maar enkele voorbeelden geven een goed beeld van het rijke gamma aan decors dat men op het einde van de 13de eeuw reeds wist te realiseren in tegels versierd volgens de inlegtechniek: Franse lelie; de Bourgondische leeuw; Dragon op een hoorn; het Keltisch kruis diagonaal geplaatst in een cirkel; kwartrozetten waarmee viertjes werden samen gelegd; viertjes waarop de heer van Chalon te paard galoppeert naar rechts of de hertog van Bourgondië galopperend naar links, waarmee wordt aangegeven dat ze zelfs in de tegels met elkaar geconfronteerd worden. Zeer belangrijk is de tegel met het wapenschild van

Franche-Comté – de klimmende leeuw op een veld bezaaid met blokjes van goud – een van de oudst bekende voorstellingen van dit embleem. De tegels in de reparatiezone bovenaan zijn veel groter en vormen dambordmotieven van 16 of 25 tegels. Ze zijn belangrijk vanwege twee inscripties die helpen bij het dateren van de vloer. Een eerste inscriptie “ITIELESD” duidt op de hoedanigheid ‘dakpan’ of ‘tegel’. De tweede inscriptie ‘REVATE’ duidt op de naam van de plaats Rivotte, een voorstad van Besançon, waar een pannenbakker (‘un tuilier’ in het Frans), genaamd Richard, woonde en er stierf vóór 1312. Deze Richard heeft een tegel getekend die sterk lijkt op die uit het kasteel van Orgelet: zelfde inscriptie en zelfde afmetingen. Deze bijzondere tegel wordt nu bewaard in het museum van Besançon. In E.C.T.C. bulletin nr. 33 werd reeds de aandacht getrokken op deze uitzonderlijke vloer. Een gedetailleerde beschrijving vind men nog steeds op de website van Orgelet:

<http://www.orgelet.com/tourisme/a-visiter/l-eglise-1-39.htm> (punt 7)

Frans Caignie

Vrienden en tegels in den vreemde

Dit voorjaar zijn Tom en ik eindelijk weer eens naar en door Portugal gereisd. We hebben veel tegelvrienden opnieuw gezien en nog veel meer tegels voor het eerst, zowel beroemde als ons onbekende, die niet in de meeste boeken staan. Wegens de beperkte ruimte zal ik er slechts een paar noemen.

Bij toeval ontdekten we in Castro Verde (Alentejo) de kerk N.S. da Conceição, waarvan de hoge wanden geheel bedekt waren met achttiende-eeuwse blauw-witte tegels, grote vlakken met patroontegels op de onderste helft, estrelinhas in de kleinere ruimten en bovenin rondom tableaus uit 1713 die de veldslag bij Ourique verbeeldden, waarschijnlijk van de befaamde Mestre P.M.P. (Ciclo dos Mestres). Heel indrukwekkend. Er was ook een beschilderd houten tongewelf.

Een hoogtepunt van de reis vormde ons bezoek aan het hertogelijk paleis van Vila Viçosa. We hadden dat al jaren geleden bekeken, maar zonder toegang tot de ruim-

ten met bijzondere Vlaamse tegels, zoals de tableaus met de geschiedenis van Tobias uit 1558 die in de rugleuningen van banken vastzitten en nooit in de gewone rondleidingen worden getoond. Nu was er de tentoonstelling *Da Flandres. Os azulejos encomendados por D. Teodósio*, die juist in en rond die vertrekken was opgesteld. De directrice, Maria de Jesus Monge, was zo vriendelijk ons rond te leiden. Er is een prachtige tweetalige catalogus. Zie ook Frans Caignie, ‘Antwerps? Antwerps!’ in *Tegel* 32.

Ook bij toeval kwamen we terecht in de Igreja da Madalena in Monforte (Alentejo). Daar was een restauratie aan de gang van tegeltableaus uit een afgebrande kloosterkerk, over het leven van Christus en andere wonderen. De tegels hadden tientallen jaren in kisten gezeten en werden nu, na de herontdekking, zorgvuldig geassembleerd.

Volgens José Meco waren ze gemaakt door de eveneens beroemde Valentim de Almeida (tweede kwart achttiende eeuw). Niet ver daarvandaan, op een nauwelijks meer gebruikt stationnetje buiten Vale do Pêso, bleken tegeltableaus met afbeeldingen van de omgeving te zitten, nog ge-

heel intact, en gesigneerd door – de Portugalreiziger raadt het al – Jorge Colaço (eerste helft twintigste eeuw).

In de buurt van Figueira da Foz zijn we zeer gastvrij ontvangen door Inês Pinto met haar man en zoon, die vorig jaar in Nederland geweest zijn (zie Vriendennieuws zomer 2012) ten behoeve van haar scriptie over het Casa do Paço in Figueira da Foz, die binnenkort verschijnt. We hebben dagenlang kerken, klooster en musea met tegels bekeken. Ik noem hier alleen het clarissenklooster met rijk versierde en betegelde barokkerk in Louriçal (o.a. heiligenlevens, blauw-wit, tweede kwart achttiende eeuw).

In Aveiro heeft Patrícia Sarrico (Portugalreis 2011) ons rondgeleid over een prachtige tentoonstelling van art deco tegels en serviesgoed uit de collectie van Feliciano David (zelfde reis), die toen nog in opbouw was, maar inmiddels is geopend (zie ECTC).

Voor wie in de herfst nog naar Lissabon gaat: Veel plezier!

Francine Stoffels

Eerbetoon voor Jan Pluis en Oostfriese bijbeltegел-onderzoekers

In de Grote Kerk van Leer (Nedersaksen, West-Duitsland) ontvingen Jan Pluis en de Duitse dominee Kurt Perrey beiden een belangrijke prijs voor hun onderzoek naar bijbeltegels. Kurt Perrey is de leider van het onderzoeksteam dat aan de wieg stond van de uitgave van de "Fliesenbibel" in 2008. Hij ontving daarvoor het zogenaamde "Totus Frisiae"-zegel in brons, vanwege zijn inspanningen en die van zijn team voor de verspreiding en compleet nieuwe aandacht voor het bijna vergeten "cultuurgoed" bijbeltegел in Duitsland. Een cultuur die met name in Ostfriesland sterk aanwezig is.

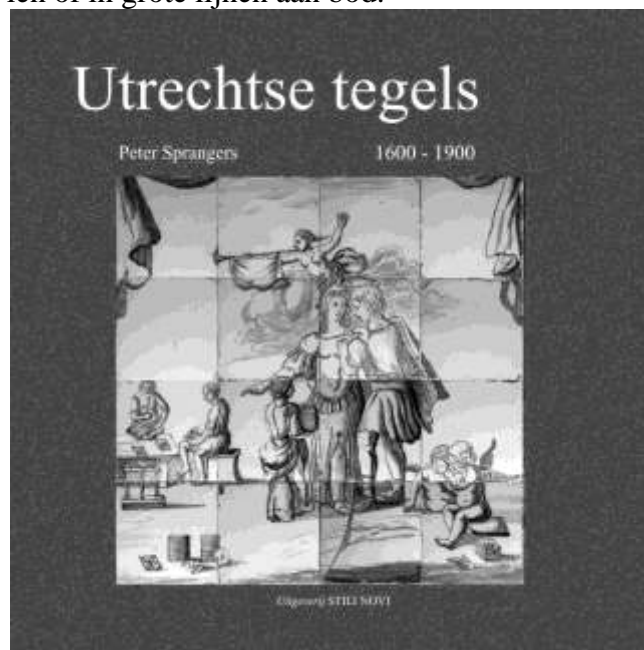
In dezelfde ceremoniële bijeenkomst mocht ook Jan Pluis deze prijs in ontvangst nemen. Pluis werd genoemd als toonaangevende kenner van de Friese tegeltraditie, zonder wiens wetenschappelijke invloed en uitvoerige medewerking het succes van het Duitse onderzoeksteam ondenkbaar zou zijn.

(Bron: website Evangelisch-lutherischer Kirchenkreis Norden)

Bibliografie

Utrechtse tegels van 1600 tot 1900

De grote kracht van het boek *Utrechtse Tegels* is dat gedegen onderbouwd wordt dat Utrecht een wandtegelnijverheid in huis had van internationaal belang. Met dit boek kunnen tegelkenners in binnen- en buitenland eindelijk de ontbrekende driehonderd Utrechtse jaren toevoegen aan hun eigen verzamelde documentatie. Dit geldt beslist ook voor veilinghuizen en de algemene en gespecialiseerde musea. In het verleden kwam de Utrechtse fabricage namelijk slechts op onderdelen of in grote lijnen aan bod.

De historie van de tegels vóór 1900 leek in de stad Utrecht vergeten en verdwenen en beperkt tot kelderrestanten en verzamelobject. Weinig stadsbewoners wisten deze historie op haar waarde te schatten of te plaatsen in de juiste context. Enkelen koesterden ergens in huis referenties aan de rijke tegelcultuur, soms tegen beter weten in. In dit boek wordt uitgelegd dat die tegels elk voor zich deel zijn van het ongelooflijk universum aan productie van lokale Utrechtse bodem. Tientallen miljoenen tegels ontstegen de stadsgrenzen. Daartoe hebben honderden mensen zich door de eeuwen heen het beroep van tegelschilder aangemeten. De anonimiteit van diversen onder hen is ten einde. U krijgt vele namen, het bedrijf en hun uitzonderlijk product in beeld. Ruim 800 foto's, waarvan een zeer opvallend aantal gemaakt is in situ, geven hun geheimen prijs.

De heldere structuur zorgt ervoor dat het boek aangenaam te lezen is met steeds weer op het juiste moment nieuwe, verrassende feiten, ook voor de specialist. U treft voorbeelden van de

meest recente vondsten die via opgravingen lokaal aan het licht kwamen tot Utrechtse tegels aan de wand in verre oorden.

Prijs € 24,95. De tegelvrienden die vóór 16 september niet via de uitgever maar bij mij bestellen via info@hkth.nl en die het boek komen ophalen in Otterlo op 28 september krijgen naast de korting van € 2,45 ook nog een wandelroute Rotsoord kado ter waarde van € 3,95.

Auteur Peter Sprangers; Uitgeverij Stili Novi; www.hkth.nl, info@hkth.nl 030-2960814

TACS Journal 19

Dit recente nummer van de Journal of the Tiles and Architectural Ceramics Society (TACS) is buitengewoon interessant voor ons. Het eerste artikel is van Chris Blanchett en behandelt de tegels van Frederick Garrard, over wie hij reeds in *Tegel 38* geschreven heeft. Dit stuk is uitgebreider en geïllustreerd met gigantische en gedetailleerde foto's van zowel zijn zogenaamde *Dutch* tegels als zijn *cuenca* tegels. De andere twee artikelen gaan over het grote tegelpanorama van Lissabon en over Dirck Stoop in Portugal. Pedro Flor en Susana Varela Flor hebben vorig jaar augustus in Otterlo presentaties over deze onderwerpen gehouden. Voor wie die gemist heeft is hier een unieke kans om kennis te nemen van hun ontdekkingen en inzichten. Het nummer is voor niet-leden van onze Engelse zustervereniging los te koop, via

buckland.books@tiscali.co.uk voor £12.00 + £2.50 verzendkosten, betalen via PayPal (EU).

Francine Stoffels

Herdruckt: De Nederlandse Tegel 1570-1930. Decors en benamingen

Nu met ca. 3000 afbeeldingen in kleur. Auteur Jan Pluis heeft gedurende drie jaar gewerkt aan het stelselmatig vervangen van alle zwart-wit afbeeldingen door kleurenillustraties. Dit standaardwerk dat al ruim tien jaar uitverkocht was, is nu weer leverbaar. Het eerste exemplaar zal op zaterdag 28 september a.s. feestelijk gepresenteerd worden. Voor Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum geldt op die dag een ledenprijs van 45,- (normale prijs 54,50).

Evelyn de Regt – Primavera Pers

Aan het eind van de Jaardag kunt u nog de tentoonstelling **Kinderplezier hier...** bekijken in het Nederlands Tegelmuseum.

Dat is ook meteen uw laatste kans, want het is de laatste dag dat deze leuke tentoonstelling te zien is.

Advertenties en informatie

Voor winkels, ateliers en bedrijven is er de mogelijkheid om in het Vriendennieuws te adverteren.

Het gaat dan om 1/8 pagina, die twee keer wordt geplaatst (in februari en september).

Het tarief is 125 Euro.

Informatie voor het volgende Vriendennieuws (februari 2014) kunt u voor 15 januari 2014

sturen naar: marianne.florschütz@kpnmail.nl

of naar: Marianne Florschütz,
Bieberglaan 27
4834 M J Breda

Harlinger Aardewerk- & Tegelfabriek

Voorstraat 84 8861 BP Harlingen

Telefoon: 0517-415362

Fax: 0517-415352

www.harlinger.nl

oswald@harlinger.nl

In ons atelier restaureren en/of completeren wij tegels en aardewerk van 1600 tot en met de Jugendstil periode.

Bovendien zijn wij in staat om binnen deze periode renovatie toe te passen in elke interieurstijl.

Antieke Tegels De Duif Heino

www.antieketegelsdeduif.net

Piet Borghardt

Tel +31 (0)572 355022

Mob. 06 3050 4723

borghardt@hetnet.nl

Nederlands
Tegelmuseum

**Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum
krijgen 10% korting op aankopen in de
museumwinkel,
op vertoon van de vriendenkaart.**

*Tegel met een
voorstelling van
een vogel.
Veelkleurig.
1625-1650*

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIEKHANDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
1017 DD AMSTERDAM
TELEFOON: 020-6264066
TELEFAX: 020-6265893

De kunst van het tegelmaken

www.albarello.nl

friesche tegelfabriek de albarello b.v.
berltsumerdijk 35, 9036 mt menaldum
tel.: 0518-481923

KOOS ROZENBURG ANTIQUITEITEN

*Spec. tegels en delfts blauw
uit de 17^e en 18^e eeuw*

*ook: vroeg ijzer,
meten en wegen,
oude schaatsen*

DELFT

MARKT 2

2611 GT

015 2147828

In- en verkoop van antieke en nieuwe tegels

Eduard Kramer

Nieuwe Spiegelstraat 64

1017 DH Amsterdam

Tel: 020-6230832 Fax: 020-6388740

Webshop: www.Antique-tileshop.nl

Email: eduard_kramer@hotmail.com

**KELLY WITTEVEEN
RESTAURATIE & DECORATIE**

*Specialist in Conservatie en Restauratie
van keramiek en glas*

Lingegraaf 14
6661 MR
Elst (Gld)

+31 (0)6 - 21 92 63 53
info@restauratiedecoratie.nl
www.restauratiedecoratie.nl